

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ

Η ΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ

Διηγήματα

ΑΙΓΟΚΕΡΩΣ / ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Διεύθυνση

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΟΛΔΑΤΟΣ

Τυπογραφική επιμέλεια

ΕΦΗ ΒΕΝΙΑΝΑΚΗ

© Ηλίας Σταμάτης - ΑΙΓΟΚΕΡΩΣ 2007

Τσαμαδού 8, 10683 Αθήνα

τηλ.-fax 210-38.46.964

ISBN 978-960-322-300-6

ΑΙΓΟΚΕΡΩΣ

Το επάγγελμα του πατρός μου

Με τον τρόπο του μεγάλου Γ. Β.

Ημην περίπου τετραετής, όταν διά πρώτην φοράν ηρώτησα τη μητέρα μου:

«Πού πηγαίνει ο πατέρας και φεύγει κάθε πρωί;» – δεν ενθυμούμαι βεβαίως πώς επρόφερα αυτάς τας λέξεις.

Χωρίς ν' αφήσει την εργασίαν της – αν δεν με απατά η μνήμη μου, εσάρωνε το πάτωμα του μαγειρείου, όπου και ενδιετρίβομεν το πλείστον της ημέρας – και χωρίς να στρέψει εις εμένα το βλέμμα της, μου απήντησε:

«Στη δουλειά του».

Αυταί αι τρεις λέξεις δεν έδωσαν την απάντησιν που ανέμενα, δεν ικανοποίησαν την περιέργειάν μου. Δεν ήμην όμως εις θέσιν να υποβάλω και άλλας ερωτήσεις – τι εσήμαινε δουλειά και διατί ο πατήρ μου έπρεπε με ψύχος ή ζέστην, με βροχήν ή χιόνι, σκυθρωπός, βαρύθυμος να μας εγκαταλείπει κάθε πρωί και να επιστρέφει, ομοίως βαρύθυμος και σκυθρωπός, τα απογεύματα ή πολλάκις και τη νύκτα. Άλλωστε από το κυρίως – και μοναδικόν δωμάτιον – ηκούσθη το κλάμα τής ολίγων μηνών αδελφής μου και η μήτηρ μου με εγκατέλειψε και έσπευσε πλησίον της.

Ευτυχώς ο πατήρ μου ουδέποτε επέστρεψεν ως εις εκ των γειτόνων μας, παραπαίων, υβρίζων, βλασφημών και ξυλοκοπών αγρίως την άτυχον σύζυγόν του – αι κραυγαί της ηκούοντο ευκρινώς και από ημάς.

Ενίστε από την κλίνην των γονέων μου ήκουον περιέργους οιμωγάς, τας οποίας τότε δεν ηδυνάμην να εξηγήσω.

Και η ζωή εις τον ταπεινόν οικίσκον μας εσυνεχίζετο χω-

ρίς καμίαν αλλαγήν, ουδέν απρόοπτον, με τας συνήθεις μόνον στερήσεις, και τόσοις εγώ όσον και η αδελφή μου εμεγαλώναμε, εκείνη κάποτε εστάθη εις τους πόδας της και έκανε τα πρώτα της βήματα και εγώ εβγήκα εις τους δρόμους να παίξω με τα γειτονόπουλά μου. Και τα βράδια με τον κάματον του παιχνιδιού δεν επιθυμούσα, αφού εγενόμην το λιτόν δείπνον μας, παρά να κατακλιθώ και να αναπαυθώ ως το άλλο πρωί, και να ξαναβγώ εις τους δρόμους, από τους οποίους συνήθως επέστρεφα ρυπαρός και ενίστε καταματωμένος. Δεν έδίδα επομένως προσοχήν εις τη βαρυθυμίαν του πατρός μου – και μόνον, ενώ ανέμενον να καθίσουμε στο τραπέζι, συγκρατών με μεγάλην προσπάθειαν τους οφθαλμούς μου ανοικτούς, ήκουγα τους γονείς μου να συνομιλούν και να λέγουν σχεδόν κάθε βράδυ τα ίδια λόγια:

«Τι μαγειρείψες σήμερα;»

«Φασόλια».

«Καλά. Κρασί έχουμε;»

«Έχουμε».

«Βάλε μια κούπα...»

«Χρειαζόμαστε λάδι, τελείωσε σήμερα».

«Καλά. Πήγαινε αύριο να πάρεις».

Η Μοσχούλα, η τριετής πλέον αδελφή μου, αδυνατούσα μίαν εσπέραν να μασήσει τα φασόλια κλαυθυμρίζουσα εξήτη γάλα, ή ψωμί με ζάχαρη, η μήτηρ μου όμως, αφού την εμάλωσε διά να ησυχάσει, της είπεν, ότι τη ζάχαρη την έχουμε για τον καφέ του πατέρα σου που παιδεύεται για το ψωμί σας. Η Μοσχούλα, η οποία δεν ηγνόησε βεβαίως διατί ο πατήρ της είχε εις το σπίτι μας περισσότερα δικαιώματα από εκείνην, εσηκώθη από το τραπέζι και απήλθε εις το άλλο δωμάτιον, όπου εκοιμώμεθα και οι τέσσερις. Η μήτηρ μου έσπευσε να τη βοηθήσει να κατακλιθεί, αφού την εμάλωσε και πάλιν που θα έπεφτε στο κρεβάτι νηστική, θα τη βρει καμιά αρρώστια και θα την πάρει ο Χάρος, και μετ' ολίγον επανήλθε διά να εκκενώσει το πινάκιόν της. Ο πατήρ μου έτρωγε και έπινεν αμίλητος, ως συνήθως. Ελησμόνησα ν' α-

ναφέρω ότι κατά το θέρος η μικρά τράπεζά μας μετεφέρετο εις την αυλήν, ομού με την κλίνη των γονέων μας.

Εκείνη η νύξ ήτο μία από τας πρώτας του φθινοπώρου· το απόγευμα είχε βρέξει και η μήτηρ μου είπε πως τα πρωτοβρόχια άρχισαν γρήγορα γρήγορα εφέτος.

«Ναίσκε, γρήγορα», συνεπλήρωσεν ο πατήρ μου χωρίς να ρίψει ουδ' ένα βλέμμα εις τη μητέρα μου. Το πενιχρόν δείπνον έβαινεν προς το τέλος και εγώ αιφνιδίως δεν ενύσταζα πλέον – οι λόγοι της μητρός μου ότι ο πατέρας μας παιδεύεται για το ψωμί μας, επανέφερον εις τη μνήμην μου την παλαιάν ερώτησίν μου: Πού ο δυστυχής ανήρ επήγαινε καθ' εκάστην πρωίαν και διατί; Δεν ετόλμησα όμως ενώπιόν του να την εκστομίσω, ίσως ερωτούσα και πάλιν την επομένην την μητέρα μου. Άλλωστε έτερον σημαντικόν γεγονός έλαβε χώραν μετ' ολίγον και η ερώτησίς μου ελησμονήθη. Η μήτηρ μου, αφού εμάζεψε τα κενά πινάκια και τα έθεσεν εις τον νεροχύτην, ήλθε πλησίον μου και μου είπε:

«Σε λίγες μέρες θα πας στο σχολείο... Θα βγούμε αύριο να σου πάρω κανένα ρούχο της προκοπής και παπούτσια, να μην είσαι σαν διακονiάρης!»

Ταυτοχρόνως ο πατήρ μου ηγέρθη, ήλθε και εστάθη επάνω μου, έθεσε την χείρα του εις τον ώμον μου και μου είπε – ήτο αδύνατον να θυμηθώ πόσα έτη είχαν παρέλθει από την τελευταίαν φοράν που μου είχε απευθύνει τον λόγον:

«Κοίτα να μάθεις γράμματα, να μην καταντήσεις σαν εμένα!»

Και απήλθε διά να κατακλιθεί, ενώ η μήτηρ μου ήρχισε πλένουσα τα πινάκια.

Εσηκώθην και εγώ, επήγα εις το άλλο δωμάτιον και κατεκλίθην εις την κοινήν με τη Μοσχούλα κλίνην, ενώ ο πατήρ μου εις την άλλην πλευράν του μικρού δωματίου εροχάλιζεν ήδη.

Κατεκλίθην, εσκεπάσθην με το μοναδικόν κλινοσκεπάσμα, παρά την κοιμωμένην αδελφήν μου. Η βροχή δεν μου είχεν επιτρέψει να παίξω εις τον δρόμον το απόγευμα, ήμην επομένως ξεκούραστος και δεν ησθανόμην την ανάγκην του ύπνου. Δεν ήτον όμως αυτή η μοναδική αιτία που με εκράτει

άγρυπνον· ήτο κατά πρώτον το παίδεμα του πατρός μου, όπως είπεν η μήτηρ μου, ως και οι ιδικοί του λόγοι να μάθω γράμματα για να μην καταντήσω σαν αυτόν. Ασαφώς και με λόγους τους οποίους δεν ενθυμούμαι πλέον υπέβαλα, εκείνην την νύκτα, πολλάκις εις τον εαυτόν μου την ερώτησιν: ποία ήτο η κατάντια του πατρός μου; Πού επήγαινεν καθημερινώς, πολλάκις πριν ακόμη ξημερώσει, και ποία ταλαιπωρία, ποίοι βάσανοι τον ανέμενον εις τον άγνωστον εις εμέ προορισμόν του; Μήπως κάποιοι κακοί άνθρωποι, τον εβασάνιζον, τον εταπεινώναν, τον εξυλοκόπουν; Αν πράγματι συνέβαινον όλ' αυτά, ηννούν πλέον διατί ήτο βαρύθυμος, ολιγομίλητος, σκυθρωπός. Και απεφάσισα, εκείνην την νύκτα, να μάθω γράμματα, όχι μόνον διά να μην καταντήσω σαν αυτόν, αλλά και να τον βοηθήσω, να του χαρίσω άλλον τρόπον ζωής, ν' αποσπάσω εν μειδιάμά του και ολίγους ευχαρίστους λόγους. Δεν ενθυμούμαι, επί πόσον παρέμεινα με τους οφθαλμούς ανοικτούς. Έχω όμως ολοζώντανη αντικρύ μου την εικόνα της μητρός μου, η οποία, αφού επεράτωσε τας συνήθεις ασχολίας της εις το μαγειρείον, εισήλθεν ακροποδητί εις το δωμάτιον και αγωνιζομένη να μην κάμει τον παραμικρόν θόρυβον, αφού έρριψε εν βλέμμα εις εμένα και την αδελφήν μου, κατεκλίθη πλησίον πατρός μου.

Τα χρήματα ήρκεσαν διά ρούχα, όχι όμως και δι' υποδήματα. Η μήτηρ μου με αυστηρόν τόνον μου διεμήνυσε ότι μ' αυτά που έχω θα βγάλω το χειμώνα, κι αλίμονό μου αν με δει να κλοτσάω πέτρες και ξύλα στο δρόμο. Την διεβεβαίωσα, ότι θα επρόσεχα· άλλωστε το κατάντημα των υποδημάτων μου με απέτρεπεν από το τόσο ευχάριστον παίγνιον – να λακτίζω λίθους, ξύλα, ή κανέναν μικρόν σκουριασμένον τενεκέ.

Το σχολείον ήρχισε με τους καλύτερους οiwονούς· περιέργως οι λόγοι του συμπαθεστάτου κυρίου, του διδασκάλου μας, μου εφάνησαν εύκολοι, κατανοητοί, προσιτοί. Έρχετο κάθε πρωίαν σοβαρός, με μαύρα ενδύματα, και πύλον επάνω από την κατάμαυρην κόμην του και κραδαίνων τον χάρακα, ομιλούσε προς ημάς ή έγγραφεν εις τον πίνακα γράμματα αρχι-

κώς και λέξεις βραδύτερον, τας οποίας ημείς οφείλαμεν ν' αντιγράψομεν εις την πλάκαν μας. Αι πρώται λέξεις, αν ενθυμούμαι καλώς, ήσαν, μάνα, μαμά, γάτα. Και δεν είχε περέλθῃ μην, ὅτε ο κύριος οργισθεὶς μίαν ἡμέραν ἀπὸ τα λάθη και την ἀμέλειαν πολλῶν συμμαθητῶν μου, εἶπε δεικνύων ἐμένα:

«Γιατί δεν προσέχετε; Γιατί δεν διαβάζετε; Δεν βλέπετε τον Γιώργον –ἐμένα– που οὔτε σάκα δεν ἔχει για τα βιβλία του και δεν κάνει κανένα λάθος;»

Οι ἔπαινοι του κυρίου ἐχαροποίησαν μεν ἐμένα, διήγειραν ὅμως τον φθόνον εις τα ψυχὰς πολλῶν συμμαθητῶν μου. Και ἤρχισαν να με λοιδοροῦν διὰ τα ρούχα μου, την ἑλλειψιν σάκας, τα τρύπια υποδήματά μου. Ἐπέστρεφα εις την οἰκίαν μου με δάκρυα στα μάτια, ἡ μήτηρ μου ὅμως με ἐπαρηγόρησε με θερμούς λόγους:

«Μην τους ἀκούς! Εὐὺ να κοιτάς τα μαθήματά σου και μη σε νοιάζει για τίποτ' ἄλλο. Αν πας ἔτσι, μια μέρα θα τους μπεις στο μάτι, θα τους βουλώσεις τα στόματα».

Οι λόγοι της μητρός μου με ἐνεθάρρυναν και ἐνίσχυαν την ἀπόφασίν μου να μάθω γράμματα. Και ο χρόνος ἐκυλούσε, οἱ ἔπαινοι του κυρίου ἦσαν πλέον καθημερινοί, ἀλλὰ και ο φθόνος εις τα ψυχὰς των συμμαθητῶν μου ἐδυνάμωνε. Και ἐφθάσαμεν εις τον Δεκέμβριον, ὅτε ἡδυνάμεθα πλέον, ἄλλος ολίγον και ἄλλος πολύ, ν' αναγιγνώσκομεν, και να αντιγράφομεν ολοκλήρους φράσεις. Εἰγὼ ἡδυνάμην ν' αναγιγνώσκω ολόκληρον σελίδα και ν' αντιγράφω ἡμισείαν. Πολλοὶ ἐκ των συμμαθητῶν μου δεν με ἐδέχοντο πλέον να παίζω μαζί των. Με ἀπώθουν σκαιῶς και με οργίλον τόνον μου ἔλεγον.

«Τι θέλεις εὐὺ ἐδῶ; Πήγαινε μακριὰ με τα σκισμένα παπούτσια σου!» – και δεν ἔρριπτον ἐν βλέμμα εις τα ἰδικά των, τα οποία, των περισσοτέρων, δεν ἐυρίσκοντο εις καλυτέραν κατάστασιν.

Και την τελευταίαν εβδομάδα προ των διακοπῶν των Χριστουγέννων ἐξημέρωσεν ἡ ἀποφράς ἡμέρα, κατὰ την ὁποίαν εις συμμαθητῆς μου εις μικράν ὁμήγυριν φιλοπαιγμόνων παίδων ἀνέφερε το ἐπάγγελμα του πατρός μου.

Απὸ το παράθυρον του γραφείου μου βλέπω την κίνησιν του λιμένος – ατμόπλοια, ιστιοφόρα, μικρά καϊκια, λέμβους κωπηλάτους ἢ με ἐν ιστίον να εἰσπλέουν και να ἐκπλέουν ἀδιακόπως. Ατμόπλοια μεγάλα, ὑπερωκεάνια, πλήρη φορτίου ἢ ἐπιβατῶν. Ἀκούω τους βαθεὶς συριγμούς των ἢ τας ἀλύσεις των ποντιζομένων ἀγκυρῶν. Το βλέμμα μου πολλάκις κατευθύνεται προς την ἀντίπεραν ἀκτὴν και εις την πτωχικὴν συνοικίαν της Δραπετσώνας, ὅπου ἔρημος, ἐρειπωμένος εὐρίσκεται ἀκόμη ο ταπεινὸς οἰκίσκος μας, ὅπου ἐγεννήθη και ἀπ' ὅπου ἐξεκίνησα τον ἀγῶνα της ζωῆς. Οἱ λόγοι του πατρός μου –να μην καταντήσω σαν αὐτόν–, ἡ ἐνθάρρυνσις της μητρός μου και του κυρίου με ἐβοήθησαν και ἀπεφοίτησα τόσον ἀπὸ το δημοτικόν ὅσον και ἀπὸ τα ἐπόμενα ἀνώτερα διδασκῆρια με ἐπιτυχίαν. Εὐκόλως ἐπομένως, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσα τας στρατιωτικὰς μου υποχρεώσεις, εὐρον ἐργασίαν εις την μεγάλην ναυτιλιακὴν ἐταιρείαν του κυρίου Μωραΐτου, ὅπου και ταχέως κατέκτησα ἐπίζηλον θέσιν. Τον ἐλεύθερον χρόνον μου διαθέτω εις την ἐκμάθησιν της γαλλικῆς γλώσσης και ἐλπίζω, ἐντὸς το πολὺ διετίας, να την ὁμιλῶ ὡς... διπλωμάτης.

Ἡ ἀδελφὴ μου, ἡ Μοσχούλα, ἐνυμφεῖθη ἕναν λιμενεργάτην και κατοικεῖ εις τα Καμίνια, ἀπέκτησε δε ἤδη και δύο τέκνα. Ο σύζυγός της εὐτυχῶς εἶναι καλοκάγαθος ἀνὴρ, ἀρεσκόμενος εις μετρίας ποσότητας οἴνου και τα χωρατὰ. Την ἐπισκέπτομαι ἀνά δεκαπενθήμερον, προσφέρων ταπεινά δῶρα εις τα τέκνα της. Ἀρχικῶς ὅταν με ἀντίκριζαν, ἐκρύπτοντο φοβισμένα. Βαθμηδὸν ὅμως τα δῶρα ἐπενήργησαν ὡς πρεσβεύται και αἱ σχέσεις μας ἐφθασαν εις το ἄλλον ἀκρον: καθιγνται εις τα γόνατά μου και προσπαθοῦν να μου ἐκρῖώσουν το γένειον... Ἀτυχῶς οὐδεὶς ἐκ των γονέων μου ἐπρόφθασε να με ἰδεῖ να φορῶ ρεδικόταν και λαιμοδέτην, να τρέφω περιποιημένον γένειον, να συνεργάζομαι με ἀξιολόγους και σημαντικούς κυρίους, να σιτίζομαι εις ἀξιοπρεπὴ ἐστιατόρια και να κατοικῶ εις εὐήλιον και εὐάερρον δωμάτιον εις την Πειραικὴν Ἀκτὴν. Ἀς εἶναι ἐλαφρὺ το χῶμα που τους σκεπάζει!

Πολλάκις ὅμως, εις στιγμάς ἀναπαύσεως ἢ εις το ἐστια-

τόριον, η αποφράς ημέρα επανέρχεται ζωηροτάτη ενώπιόν μου. Ως ανέφερα ήδη, ευρέθην εις το μέσον μικράς ομηγύρεως συμμαθητών μου, ότε εις εξ αυτών με ηρώτησε:

«Τι δουλειά κάνει ο πατέρας σου;»

Εγνώριζα πλέον ότι ήτο εκδοροσφαγεύς. Ηγνούν όμως ότι τα σφαγεία ειργάζοντο μόνον δις της εβδομάδος, τα δύο δε ημερομίσθια δεν επήρκουν για το ψωμί μας. Είχεν επομένως ανάγκην ο πατήρ μου και ετέρας απασχολήσεως. Ποία ήτο αύτη, το επληροφορήθην εκείνην την αποφράδα ημέραν, από τα χείλη του συμμαθητού μου, το όνομα της οποίας επρόφερε με κακίαν και σαρκασμόν, προκαλέσας ατελειώτους γέλωτας εις τους υπολοίπους:

«Είναι σκυλο...»

Όχι, αδυνατώ ακόμη και σήμερα να επαναλάβω την φρικτήν, την αηδιαστικήν λέξιν, η οποία τότε επέπεσεν εις την κεφαλήν μου ως αιχμηρός λίθος και ναι μεν δεν ετραυμάτισε το κρανίον μου, επλήγωσεν όμως σοβαρότατα την ψυχήν μου. Ανελύθην εις λυγμούς και δεν ήκουσα τον κώδωνα, τον σημαίνοντα το πέρας του διαλείμματος.

Ευτυχώς ο κύριος με επαρηγόρησε με θερμούς λόγους και ετιμώρησεν αυστηρότατα τους δημίους μου.

Αδυνατώ, είπον, να επαναλάβω την αηδιαστικήν λέξιν. Θα προσπαθήσω όμως να την εκφράσω περιφραστικώς: ο πατήρ μου ήτο συλλέκτης κοπράνων αδεσπότων κυνών, τα οποία παρέδιδε έναντι μικράς αμοιβής ως υλικόν επεξεργασίας των δερμάτων εις τα βυρσοδεψεία της περιοχής.

Αυτή λοιπόν ήτο η κατάντια του δυστυχούς πατρός μου και από αυτήν ήθελε να με προφυλάξει με την προτροπήν του να μάθω γράμματα.

Ατυχώς ουδένα εκ των παλαιών συμμαθητών μου συνήντησα έκτοτε, για να του μπω στο μάτι και να του βουλώσω το στόμα, ως ήλπιζεν η μήτηρ μου. Και πολλάκις προσεύχομαι εις τον Πανάγαθον Θεόν να της επιτρέψει να ρίψει εν βλέμμα εις τη γην, να ιδεί την προκοπήν μου, και να χαρεί, διά πρώτην ίσως φοράν, η ταλαίπωρος ψυχή της.

Τέλειο έγκλημα – τέλεια ατυχία

Στον Νίκο Αλμπανόπουλο

Δε γεννήθηκε, πιστεύουμε, άνθρωπος που, ακόμα και για μια στιγμή, να μη σκέφτηκε να διαπράξει ένα έγκλημα. Για χίλιους σκοτεινούς κι ανεξερεύνητους λόγους – προσωπικούς, γενικότερους, ή και για κάποιο ιδανικό. Ευτυχώς η στιγμιαία σκέψη κι η ευκαιρία σπάνια συμπίπτουν. Κι έτσι τα εγκλήματα απομένουν, στο μεγαλύτερο μέρος, έργο των αληθινών, των επαγγελματιών, θα μπορούσαμε να πούμε, εγκληματιών.

Για τον Αριστομένη Κ. όμως ήρθαν όλα μαζί: μια πολύ δυσάρεστη κατάσταση, η σκέψη κι η ευκαιρία· που, απλά, δεν την έχασε.

Τα περιστατικά είχαν τη λογική τους – και την αλληλουχία τους: η γυναίκα του έπασχε από σοβαρή πάθηση στη σπονδυλική στήλη που τη χειροτέρευαν μια βαρύτατη φλεγμονή και πολύ χαμηλός αιματοκρίτης· ή για να το πούμε απλά, το αίμα της άτυχης γυναίκας ήταν εξαιρετικά αδύνατο. Έπρεπε όμως, παρ' όλ' αυτά, να χειρουργηθεί, με πρώτο στόχο την καταπολέμηση της φλεγμονής. Μ' όλο το σεβασμό που πίστευε πως όφειλε στον διαπρεπή καθηγητή που θα εκτελούσε την επέμβαση, και μάλιστα σε ένα από τα καλύτερα ελληνικά νοσοκομεία, ο Αριστομένης Κ. ρώτησε εάν ο χαμηλός αιματοκρίτης αποτελούσε εμπόδιο για την επέμβαση. Τον διαβεβαίωσαν, τόσο ο καθηγητής όσο κι οι βοηθοί του, πως είχαν τον τρόπο να το αντιμετωπίσουν, ανεβάζοντας προσωρινά, με τεχνητά μέσα, τον αιματοκρίτη. Σχε-